

**Materiały malarskie i ich zastosowanie / Max Doerner. – Wyd. 24,
uzupełnione i zaktualizowane. – Warszawa, 2017**

Spis treści

Wstęp	13
Podstawy technik malarskich	17
Podstawowe terminy	17
Farba, barwa, ton, odcień	17
Materiały malarskie	17
Werniksy i media	17
Farby malarskie	18
Środki barwiące	19
Dalsze wyrażenia fachowe	20
Barwy pigmentów	20
Addycja światła barwnego	21
Absorpcja i odbicie	22
Barwniki i pigmenty	23
Laki barwne	23
Koloidy	24
Emulsja malarska i dyspersja tworzywa sztucznego	26
Emulsje malarskie	26
Dyspersje tworzyw sztucznych	27
Nieorganiczne i organiczne środki barwiące	28
Właściwości pigmentów	30
Metody badania	30
Krycie i laserunek	31
Ucieranie pigmentów i zapotrzebowanie na spoiwo	33
Odporność i trwałość	35
Informacje ogólne	35
Światło	36
Badanie odporności na światło	37
Badanie odporności na światło i skala wełniana	38
Woda i para wodna	39
Rozpuszczalniki organiczne	40
Kwasy	43
Alkalia	43

Indeks barw (Colour Index)	45
Materiały malarskie a ochrona zdrowia	47
Zagrożenia dla zdrowia	47
Objaśnienia symboli zagrożeń	49
Wchłanianie substancji niebezpiecznych	50
Aspekty zdrowotne a toksykologia	51
Ochrona zdrowia a zapobieganie	52
Przepisy prawa i dalsze źródła informacji	53
Objaśnienie do symboli zagrożeń	54
Pigmenty	57
Pigmenty białe	57
Biel ołowiowa	57
Biel cynkowa	60
Biel tytanowa	60
Pigmenty z siarczku cynku	61
Kreda, kalcyt, mączka marmurowa, kreda kamienna	62
Szpat lekki	63
Szpat ciężki	64
Glinka	64
Biel laserunkowa	65
Talk	65
Biel antymonowa	65
Biel bizmutowa	65
Pigmenty żółte	66
Żółcień ołowiowo-cynkowa	66
Żółcień neapolitańska	66
Żółcień chromowa	67
Żółcień kadmowa	68
Żółcień cynkowa	70
Masykot (massicot), glejta ołowiowa	70
Realgar, aury pigment	71
Gumiguta	71
Żółcień indyjska	72
Żółcień kobaltowa	72
Złoto mozaikowe	73
Rzadkie żółte pigmenty	73
Żółte barwniki roślinne	74
Lazur żółty, stil de grain	74
Inne żółte laki barwne	75
Ugry żółte	75
Pigmenty z tlenków żelaza	77
Żółty tlenek żelaza	79

Pigmenty czerwone	79
Ugry czerwone	79
Róż angielski	80
Czerwony tlenek żelaza	80
Caput mortuum	80
Cynober	81
Minia ołowiowa	82
Czerwień molibdenowa	82
Kraplak	83
Purpura	84
Karmazyn	84
Karmin	84
Czerwień kadmowa	85
Cynober kadmowy	85
Kadmopony	85
Rzadkie czerwone środki barwiące	86
Pigmenty niebieskie i fioletowe	87
Pigmenty ultramarynowe	87
Pigmenty kobaltowe	89
Pigmenty manganowe	90
Pigmenty żelazocyjankowe	91
Błękit egipski	92
Błękit bremeński	93
Indygo	93
Azuryt	93
Pigmenty zielone	95
Malachit	95
Zielenie chromowe	95
Zieleń kobaltowa	96
Zielone ziemie	96
Grynszpan	97
Żywiczan miedzi	97
Zieleń szwajnfurcka	97
Zielenie mieszane	98
Inne pigmenty zielone	99
Pigmenty brązowe	99
Umbr	99
Brąz kasselski	100
Asfalt i mumia	101
Sepia	102
Bistr	102
Rzadkie pigmenty brązowe	102
Pigmenty czarne	103

Czerń kostna	103
Czerń roślinna	103
Sadze	104
Czerń manganowa	104
Czerń łupkowa	104
Czarny tlenek żelaza	105
Pigmenty organiczne i wytwarzane bezpośrednio	105
Czerń anilinowa	105
Pigmenty efektowe	106
Pigmenty fluorescencyjne	106
Pigmenty perłowe	107
Spoiwa i rozpuszczalniki	108
Techniki bezwodne	108
Oleje schnące	108
Żywice	117
Żywice współczesne	119
Żywice sztuczne	124
Wosk pszczeli	126
Techniki wodne	128
Wapno	128
Szkło wodne	129
Gumy roślinne	130
Dekstryny	132
Kleje zwierzęce	132
Kazeina	133
Kleje i klajstry celulozowe	135
Jajko kurze	136
Dyspersje tworzyw sztucznych	137
Rozpuszczalniki i rozcieńczalniki	138
Pochodne ropy naftowej	141
Pochodne smoły węglowej	142
Alkohole	142
Olejki eteryczne	143
Podobrazia	144
Tkaniny	145
Płótno lniane	145
Tkanina bawełniana	151
Tkanina konopna	151
Tkanina jutowa	151

Tkanina celulozowa	152
Dralon	152
Tkaniny mieszane	152
Malarskie właściwości podobrazii tekstylnych	152
Drewno i materiały drewnopochodne	154
Drewno	154
Sklejka	158
Płyty stolarskie	159
Płyty wiórowe	159
Płyty pilśniowe	159
Papiery	160
Wyrabianie papieru	161
Gatunki papieru	165
Inne podobrazia	166
Tektury malarskie	166
Metale	167
Podobrazia mineralne	167
Zaprawy	170
Stare receptury na zaprawę	170
Kupowany materiał do gruntowania	172
Gruntowanie	173
Tkaniny	173
Podobrazia stałe	175
O napinaniu płótna	179
Zaprawa gipsowa czy kredowa	180
Środki izolujące	185
Zaprawa półkredowa lub temperowa	185
Zaprawa kazeinowa	187
Rzadziej spotykane zaprawy wodne	188
Zaprawa kłajstrowa	188
Zaprawy barwne wg Toniego Rotha	189
Techniki malarskie	191
Malarstwo olejne	191
Własnoręczne ucieranie farb olejnych	191
Systemy farb olejnych	194
Przestarzałe systemy zbliżone do farb olejnych z XIX wieku	197
Media	198
Wodorozcieńczalne olejne farby artystyczne	199
Technika malowania	201
Receptury na samodzielne sporządzanie mediów i werniksów	213

Malarstwo temperowe	214
Inne syntetyczne media temperowe	218
Tempera kazeinowa	219
Tempera gumowa	221
Media emulsyjne z klejów zwierzęcych	222
Media emulsyjne z klajstrów skrobiowych	223
Tempera mydlana	223
Tempera woskowa według Maxa Doernera	224
Ucieranie farb temperowych	225
Technika malowania	225
Tempera jako podmalówka farby olejnej	229
Malowanie temperą na mokrej farbie olejno-żywicznej	230
Malarstwo pastelami	232
Malarstwo akwarelowe	239
Podobrazia i sprzęt do malowania	240
Technika malowania	241
Gwasz	242
Malarstwo akrylowe	243
Farby akrylowe	245
Podobrazia i zaprawy	247
Podobrazia	248
Technika malowania	249
Malarstwo ścienne	252
Malowanie fresków według Maxa Doernera	253
Technika malowania	260
Schnięcie	265
Technika al secco według Maxa Doernera	266
Malarstwo mineralne	269
Ścienne malarstwo olejne	271
Sgraffito	271
Stucco lustro, stiuk marmoryzowany	272
Malowidła jaskiniowe w Lascaux; dygresja	274
Enkaustyka i malarstwo woskowe	276
Pompejańskie malarstwo ścienne według Doernera	282
Historyczne techniki malarstwa ściennego	285
Malarstwo na szkle	291
Podobrazie szklane	291
Malarstwo na szklanym podobraziu	292
Malowanie ozdób pędzlem	293
Gabriele Münter i Murnau	297

Chińskie malarstwo tuszem	299
Papiery chińskie i japońskie	299
Chińskie pędzle	301
Połączanie i brązownictwo	305
Złoto płatkowe	305
Obliczanie karatów i gatunki złota	308
Złoto w proszku i pokrewne materiały	310
Dygresja etymologiczna: złoto mozaikowe, srebro mozaikowe, Musivische Arbeit, mozaika i Musieren	310
Szlagmetale	311
Niemetalowe środki brązownicze	312
Technika pozłocenia na pulmencie	313
Technika pozłocenia olejnego	319
Inne techniki pozłotnicze	321
Brązy	322
Aksesoria malarskie	323
Palety	323
Pędzle malarskie	324
Natryskiwanie i pojemniki z gazem sprężonym	333
Środki pomocnicze w sprawdzaniu obrazu	337
Zjawiska barwne i działanie barw według Maxa Doernera	339
Historyczne dzieła o technikach malarskich	347
Nauki przyrodnicze, techniki artystyczne i badania receptur	348
Okres antyczny	350
Portrety mumii	351
Malarstwo ikonowe	352
Źródła pisane z VIII-XIII wieku	357
Powstawanie ksiąg w średniowieczu	359
Antyczne i wczesnośredniowieczne środki barwiące	363
Manuskrypt boloński	367
Manuskrypt sztrasburski	367
Księga Dionizego z góry Athos	368
Źródła pisane z czasów renesansu i późniejsze	368
CENNINO CENNINI	369
ANDREA MANTEGNA	369
LEONARDO DA VINCI	372
TYCJAN, WŁAŚCIWIE TIZIANO VECELLIO	375
GIORGIO VASARI	377
EL GRECO	378
THEODORE TOURQUET DE MAYERNE	379
PETER PAUL RUBENS	380
KAREL VAN MANDER STARSZY	382
FRANCISCO PACHECO	383

DIEGO RODRÍGUEZ DE SILVA Y VELÁZQUEZ	383
REMBRANDT HARMENSZ VAN RIJN	387
BARTOLOME ESTEBAN PEREZ MURILLO	390
JAN (JOHANNES) VERMEER VAN DELFT	391
ANTONIO ACISCLO PALOMINO DE CASTRO YVELASCO	396
ANGELICA KAUFFMANN	396
JOHANN DOMINIK FIORILLO	399
ARNOLD BÖCKLIN	399
MARY PHILADELPHIA MERRIFIELD I SIR CHARLES LOCK EASTLAKE	401
EDGAR DEGAS	402
HANS VON MARÉES	404
PAUL CÉZANNE	405
PIERRE AUGUSTE RENOIR	405
WILHELM LEIBL	406
FERDINAND HODLER	407
GIOVANNI SEGANTINI	408
OLAF GULBRANSSON	409
GEORGE BRAQUE	410
OTTO DIX	411
MAX BECKMANN	416
ERNST WILHELM NAY	418
JOCHEN KUHN	419
O restauratorstwie	423
Niemieckojęzyczne czasopisma na temat techniki malarskiej	423
Badania dzieł sztuki	424
Działania restauratorskie	426
Klimat i światło	430
Wilgotność powietrza i temperatura	431
Oprawianie w ramy	433
Pakowanie dzieł sztuki	435
Literatura	437
Indeks osób	445
Indeks rzeczowy	448
Tablice barwne	400